

В. А. Вдовічен

доктор юридичних наук, професор,
декан юридичного факультету
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

В. В. Гордєєв

доктор юридичних наук, доцент кафедри процесуального права
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

КОМПЕТЕНЦІЯ ОРГАНІВ КОНСТИТУЦІЙНОЇ ЮРИСДИКЦІЇ

У статті доведено, що Конституційний Суд України – це орган конституційної юрисдикції, на який покладено обов'язок забезпечувати верховенство Конституції України, а також вирішувати питання про відповідність Конституції України законів України, а в передбачених Конституцією України випадках інших актів, здійснює офіційне тлумачення норм Конституції України й інші повноваження визначені Конституцією України.

Конституційний Суд України діє як колегіальний суд незалежно від інших державних органів і виконує окремі функції, покладені на нього Конституцією та законам України. Його місія полягає в тому, щоб гарантувати верховенство Конституції України, захист конституційного ладу та основних прав осіб. Конституційний Суд України був задуманий Конституцією України як вищий орган тлумачення та контролю за конституційністю. Конституційний суд України є ієрархічно вищим або користується компетенцією, вищою за повноваження другорядних органів, оскільки він є тим, хто контролює конституційність їх норм і актів. Основна функція суду є захист Конституції України, контролюючи конституційність норм і актів вторинних установчих органів, а також усунення колізій. Рішення Конституційного Суду України повинно впливати з правильного або адекватного тлумачення Конституції України.

У статті досліджується конституційна доктрина, яка формується не тільки з розвитком теорії конституційного правосуддя, а й на практиці під час застосування норм конституційної юрисдикції. Акцентовано увагу на необхідності зовнішнього оформлення доктринальних положень, які виникають в судовій практиці. Доктрина дає уявлення про те, чи можна взагалі і в якому обсязі застосовувати конституційну юрисдикцію до широкого кола правовідносин матеріального та процесуального характеру, і відповідних нормативних актів, що оспорюються, і за якими критеріями визначається компетенція Конституційного Суду України.

З'ясовано, що компетенція – покладений на суб'єкта обсяг певних повноважень, а процесуальна компетенція Конституційного Суду України – це покладений Конституцією України, Законом України «Про Конституційний Суду України» та Регламентом Конституційного Суду України на суд обсяг публічних повноважень для вирішення конституційно-правових спорів.

Ключові слова: компетенція, конституційний суд, принципи, конституціоналізм, тлумачення.

V. A. Vdovichen, V. V. Hordieiev. Competence of bodies of constitutional jurisdiction

The Constitutional Court of Ukraine is a body of constitutional jurisdiction that ensures the supremacy of the Constitution of Ukraine, resolves the issue of conformity of the Constitution of Ukraine with the laws of Ukraine and, in the cases provided for by the Constitution of Ukraine, other acts, carries out the official interpretation of the Constitution of Ukraine, as well as other powers in accordance with the Constitution of Ukraine

The Constitutional Court of Ukraine acts as a collegial court independently of other state bodies and performs separate functions assigned to it by the Constitution and laws of Ukraine. Its mission is to guarantee the supremacy of the Constitution of Ukraine, the protection of the constitutional system and fundamental rights. The Constitutional Court of Ukraine was conceived by the Constitution of Ukraine as the highest body of interpretation and control of constitutionality. The Constitutional Court of Ukraine is hierarchically higher or enjoys competence higher than the powers of secondary bodies, since it is the one that controls the constitutionality of their norms and acts. The main function of the court is to protect the Constitution of Ukraine, controlling the constitutionality of norms and acts of secondary constituent bodies, as well as the elimination of conflicts. The decision of the Constitutional Court of Ukraine must result from a correct or adequate interpretation of the Constitution of Ukraine.

The article examines the constitutional doctrine, which is formed not only with the development of the theory of constitutional justice, but also in practice during the application of the norms of constitutional jurisdiction. Attention is focused on the need for external design of doctrinal provisions that arise in judicial practice. The doctrine gives an idea of whether and to what extent it is possible to apply constitutional jurisdiction to a wide range of legal relations of a material and procedural nature, and relevant regulatory acts that are contested, and by what criteria the competence of the Constitutional Court of Ukraine is determined.

It was found that the competence is the amount of certain powers entrusted to the subject, and the procedural competence of the Constitutional Court of Ukraine is the amount of public authority entrusted to the court by the Constitution of Ukraine, the Law of Ukraine "On the Constitutional Court of Ukraine" and the Regulations of the Constitutional Court of Ukraine to resolve constitutional legal disputes

Key words: competence, constitutional court, principles, constitutionalism, interpretation.

Постановка проблеми. Будь-який Конституційний Суд зазвичай описують як охоронця Конституції, її головного тлумача та безумовного захисника прав людини. Безсумнівно він відіграє фундаментальну роль у будь-якій демократичній системі та є гарантом дотримання прав та свобод індивідів. Основна мета Конституційного Суду здійснювати контроль за конституційністю законів і актів.

Компетенція – покладений на суб'єкта обсяг певних повноважень, а процесуальна компетенція Конституційного Суду України – це покладений Конституцією України, Законом України «Про Конституційний Суд України» та Регламентом Конституційного Суду України на Суд обсяг публічних повноважень для вирішення конституційно-правових спорів. Під процесуальною компетенцією Конституційного Суду України слід розуміти повноваження Конституційного Суду України та відповідна процесуальна форма, в межах якої реалізується компетенція, вивчення яких є необхідним для удосконалення правовідносин у зазначеній сфері суспільних відносин.

Ступінь наукової розробки. Дослідженню функціонування органів конституційної юрисдикції та визначенню їх компетенції сприяли наукові пошуки вітчизняних фахівців у галузі теорії права та конституційного правосуддя, а саме: Ю. Барабаша, Д. Белова, Ю. Бисаги, В. Бойка, М. Костицького, М. Погорецького, Б. Пошви, П. Рабіновича, Ю. Тодики, С. Шевчука, О. Щербанюк та ін.

Метою статті є дослідження питання компетенції органів конституційної юрисдикції.

Виклад основного матеріалу. Конституція – це не просто набір конкретних норм, це документ, який містить і виражає основні принципи, які повинні «надихати» всю правову систему. Тому проблеми конституційності законів ніколи не зводяться до порівняння між собою норм закону та Конституції. Необхідно з'ясувати як конституційні принципи матеріалізуються в окремих нормах права та застосовуються.

Відповідно до Стратегії розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021 – 2023 роки основною метою Стратегії щодо розвитку конституційного судочинства є визначення пріоритетів щодо удосконалення конституційно-правового регулювання, насамперед з питань порядку добору суддів Конституційного Суду України, забезпечення їх добросовісності, професійної компетентності та політичної неупередженості, прозорих підстав та дієвих механізмів притягнення суддів до відповідальності, гарантування прийняття Конституційним Судом України обґрунтованих рішень і висновків, що ґрунтуються на засадах верховенства права, пріоритету прав і свобод людини, на цінностях і принципах, визначених Конституцією України.

Зауважимо, що склад Конституційного Суду відображає пошук балансу між потребами технічної та юридичної компетентності, типовими для судового органу, та необхідністю брати до уваги також політичний характер конституційного рішення.

Завданнями щодо розвитку конституційного судочинства є: визначення основних проблем інституційного функціонування Конституційного Суду України; визначення проблемних питань конституційно-правової регламентації статусу суддів Конституційного Суду України, організаційних засад їх діяльності та взаємодії з інститутами суспільства; визначення напрямів удосконалення нормативної основи діяльності Конституційного Суду України та першочергових заходів з розвитку конституційного судочинства; підвищення ефективності та обґрунтованості прийняття рішень і висновків Конституційним Судом України, зміцнення довіри суспільства до його діяльності [4, с. 193].

Ст. 1 Закону України «Про Конституційний Суд України» визначає, що Конституційний Суд України є органом конституційної юрисдикції, який забезпечує верховенство Конституції України, вирішує питання про відповідність Конституції України законів України та у передбачених Конституцією України випадках інших актів, здійснює офіційне тлумачення Конституції України, а також інші повноваження відповідно до Конституції України.

Згідно ст.7 Закону України «Про Конституційний Суд України», до повноважень Суду належить: 1) вирішення питань про відповідність Конституції України (конституційність) законів України та інших правових актів Верховної Ради України, актів Президента України, актів Кабінету Міністрів України, правових актів Верховної Ради Автономної Республіки Крим; 2) офіційне тлумачення Конституції України; 3) надання за зверненням Президента України або щонайменше сорока п'яти народних депутатів України, або Кабінету Міністрів України висновків про відповідність Конституції України чинних міжнародних договорів України або тих міжнародних договорів, що вносяться до Верховної Ради України для надання згоди на їх обов'язковість; 4) надання за зверненням Президента України або щонайменше сорока п'яти народних депутатів України висновків про відповідність Конституції України (конституційність) питань, які пропонуються для винесення на всеукраїнський референдум за народною ініціативою; 5) надання за зверненням Верховної Ради України висновку щодо додержання конституційної процедури розслідування і розгляду справи про усунення Президента України з поста в порядку імпічменту в межах, визначених статтями 111 і 151 Конституції України; 6) надання за зверненням Верховної Ради України висновку щодо відповідності законопроекту про внесення змін до Конституції України вимогам статей 157 і 158 Конституції України; 7) надання за зверненням Верховної Ради України висновку про порушення Верховною Радою Автономної Республіки Крим Конституції України або законів України; 8) вирішення питань про відповідність Конституції України та законам України нормативно-правових актів Верховної Ради Автономної Республіки Крим за зверненням

Президента України згідно з частиною другою статті 137 Конституції України; 9) вирішення питань про відповідність Конституції України (конституційність) законів України (їх окремих положень) за конституційною скаргою особи, яка вважає, що застосований в остаточному судовому рішенні в її справі закон України суперечить Конституції України [1].

Відповідно до ст. 147 Конституції України «Конституційний Суд України вирішує питання про відповідність Конституції України законів України та у передбачених цією Конституцією випадках інших актів, здійснює офіційне тлумачення Конституції України, а також інші повноваження відповідно до цієї Конституції» [2].

Як зазначав А. Стрижак, зазначений перелік повноважень єдиного органу конституційної юрисдикції має вичерпний характер, а отже, вирішення інших питань, пов'язаних з дотриманням конституційної законності в державі, належить до компетенції судів загальної юрисдикції [3, с. 105]. Варто зазначити, що повноваження Конституційного Суду України, передбачені Основним Законом, дозволяють йому зайняти належне місце в системі судоустрою, сприяють утвердженню конституціоналізму в Україні, а також забезпечують принцип верховенства Конституції, захист прав і свобод людини і громадянина, гарантують легітимність дій державної влади та її рішень за допомогою конституційного контролю перевіряють їх на відповідність конституції.

На сьогодні, є потреба у дослідженні та розробці конституційної доктрини, адже існує різноманітне її розуміння. Конституційний Суд повинен дотримуватись своїх попередніх рішень та офіційної конституційної доктрини, щоб забезпечити безперервність конституційної юриспруденції (її послідовність), а також передбачуваність рішень. Конституційний Суд як офіційний тлумач Конституції пов'язаний існуючою офіційною конституційною доктриною, зобов'язаний дотримуватись принципів послідовного розвитку цієї доктрини для забезпечення єдиного застосування Конституції. Це природно, оскільки у кожному випадку Суд має вирішувати, який спосіб тлумачення обрати. Тоді як, академічна правова доктрина різноаспектна та плюралістична. Але зрозуміло, що чим більше основні елементи офіційної конституційної доктрини відповідають наданим висновкам, які панують в юридичній науці, тим більше офіційна конституційна доктрина є переконливою і тим краще сприймається правовою спільнотою та суспільством у цілому [5, с. 30].

Висновки. Конституційна доктрина формується не тільки з розвитком теорії конституційного права, а й на практиці під час застосування норм конституційної юрисдикції. Важливо звернути увагу на зовнішнє оформлення доктринальних положень, які виникають в судовій практиці. Доктрина дає уявлення про те, чи можна взагалі і в якому обсязі застосовувати конституційну юрисдикцію до широкого кола правовідносин матеріального та процесуального характеру, і відповідних нормативних актів, що оспоруються, і за якими критеріями визначається компетенція Конституційного Суду України.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про Конституційний Суд України». *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2017, № 35, ст. 376 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-19/conv#n26>
2. Конституція України. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 1996, № 30, ст. 141 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
3. А. Стрижак. Теорія та практика конституційної юрисдикції. *Вісник Конституційного Суду України*. 2010. №1. С.102-110
4. Щербанюк О.В. Стратегія реформування конституційного судочинства в сучасних умовах. *Конституційно-правове будівництво на зламі епох: пошуки оптимальних моделей*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Ужгород, 22 червня 2021 р. С. 190-195.
5. Щербанюк О.В. Концепція офіційної конституційної доктрини. *Актуальні проблеми юридичної науки* : збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції Двадцяті осінні юридичні читання «Права людини в сучасному світі проблеми теорії та практики» (м. Хмельницький, 1-2 жовтня 2021 року). С. 29-32.